

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

תורה – בראשית פרק לז'

- (א) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְדוּר אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנַעַן: (א) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְדוּר אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנַעַן: (א) וַיְתִיב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ תּוֹתְבוֹת אָבוֹהָי בְּאֶרֶץ כְּנַעַן:
- (ב) אֵלֶּה תִּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעַ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת אָחִיו בְּעֵאָן וְהוּא נָעַר אֶת בְּנֵי בִלְהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתָּם רָעָה אֶל אָבִיהֶם: (ב) אֵלֶּה תִּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעַ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת אָחִיו בְּעֵאָן וְהוּא נָעַר אֶת בְּנֵי בִלְהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתָּם רָעָה אֶל אָבִיהֶם:
- (ג) אֲלוֹן תּוֹלְדֵת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּר שִׁבְעַ עֶסְרֵי שָׁנָיו (כד) תָּוָה רָעִי עִם אַחֹהָי בְּעֵנָא וְהוּא מְרַבֵּי עִם בְּנֵי בִלְהָה וְעִם בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבוֹהָי וְאִתִּי יוֹסֵף יֵת דְּבַהוֹן בִּישָׂא לְוַת אָבוֹהוֹן:
- (ג) וַיֵּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּתָנֶת פְּסִים: (ג) וַיֵּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּתָנֶת פְּסִים:
- (ד) וַיִּרְאוּ אָחִיו כִּי אֶתוֹ אֶהָב אָבִיהֶם מִכָּל אָחִיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַּבְּרוּ לְשָׁלֵם: (ד) וַיִּרְאוּ אָחִיו כִּי אֶתוֹ אֶהָב אָבִיהֶם מִכָּל אָחִיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַּבְּרוּ לְשָׁלֵם:
- (ה) וַחֲזוּ אַחֹהָי אֲרִי יִתִּיה רַחֵם אָבוֹהוֹן מִכָּל אַחֹהָי וְסָנוּ יִתִּיה וְלֹא עָבָו לְמַלְלָא עֲמִיה לְשָׁלֵם: (ה) וַחֲזוּ אַחֹהָי אֲרִי יִתִּיה רַחֵם אָבוֹהוֹן מִכָּל אַחֹהָי וְסָנוּ יִתִּיה וְלֹא עָבָו לְמַלְלָא עֲמִיה לְשָׁלֵם:
- (ו) וַיַּחְלֵם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיִּגְדַּל לְאָחִיו וַיִּוֹסְפוּ עוֹד שָׁנָא אֹתוֹ: (ו) וַיַּחְלֵם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיִּגְדַּל לְאָחִיו וַיִּוֹסְפוּ עוֹד שָׁנָא אֹתוֹ:
- (ז) וַיִּאֲמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמַעוּ נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי: (ז) וַיִּאֲמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמַעוּ נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי:
- (ח) וַאֲמַר לְהוֹן שְׁמַעוּ כְּעוֹן חֲלַמְתִּי הַדִּין דִּי חֲלַמְתִּי: (ח) וַאֲמַר לְהוֹן שְׁמַעוּ כְּעוֹן חֲלַמְתִּי הַדִּין דִּי חֲלַמְתִּי:

רש"י

- א. וישב יעקב וגו' – אחר שכתב לך ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה שלא היו ספונים וחשובים לפרש היאך נתיישבו וסדר מלחמותיהם איך הורישו את החורי פירש לך ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה כל גלגולי סבתם לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם וכן אתה מואל בעשרה דורות שמאדם ועד נח פלוני הוליד פלוני וכשזכא לנח האריך בו וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם ומשהגיע אלל אברהם האריך בו משל למרגליות שנפלה בין החול אדם ממשמש בחול וכזכרו בכברה עד שמואל את המרגלית ומשמאלה הוא משליך את הכרוכות מידו ונוטל המרגלית (ד"א וישב יעקב הפשתי הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן
- הזה היה פיקח אחד משיב לו ניאוך אחד יואל ממפוח שלך ששורף את כולו כך יעקב ראה כל האלופים הכחובים למעלה תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולן מה כתיב למטה אלה תולדות יעקב יוסף וכתיב והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ניאוך יואל מיוסף שמכלה ושורף את כולם. ברש"י יאן):
- ב. אלה תולדות יעקב – ואלה של תולדות יעקב אלה ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל יישוב. סבה ראשונה יוסף בן שבע עשרה וגו' ע"י זה נתגלגלו וירדו למצרים. זה אחר ישוב פשוטו של מקרא להיות דבר דבור על אופניו. ומ"א דורש תלה הכ' תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים אחת שכל עצמו של יעקב לא

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

אכלוהו חי כדי שילקה בשחיטה ועל דעה סספר עליהם שקורין לאחיהם עבדים לעבד נמכר יוסף. ועל העריות סספר עליהם ותשא אשת אדוניו וגו': דבחס – כל לשון דבה פרלי"ץ בלע"ז (ריידערייא). בעריידען) כל מה שהיה יכול לדבר בהם רעה היה מספר: דבה – לשון (סיר ז) דובצ שפתי יאנים:

ג. בן זקנים – שנוול לו לעת זקנתו ואונקלום תרגם בר חכים הוא ליה כל מה שלמד משם ועבר מסר לו. ד"א שהיה זיו איקונין שלו דומה לו: פסים – (שבת ז) לשון כלי מלת כמו כרפס ותכלת וכמו כחונת הפסים דתמר ואמנון. ומ"א על שם ארותיו שנמכר לפוטיפר ולסוחרים ולישמעאלים ולמדינים:

ד. ולא יכלו דברו לשלום – מחוד גנותם למדנו שצחם שלא דברו אחת צפה ואחת בלב: דברו – לדבר עמו:

עבד אכל לבן אלא ברחל ושהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף זה נשטם וזה נשטם זה אחיו מבקש להרגו זה אחיו מבקשים להרגו וכן הרבה צ"ר. ועוד נדרש בו וישב זיקש יעקב לישב בשלוחה קפץ עליו רוגזו של יוסף לדיקים מבקשים לישב בשלוחה אומר הקב"ה לא דיין לדיקים מה שמתוקן להם לעוה"ב אלא שמבקשים לישב בשלוחה בעוה"ז: והוא נער – שהיה עושה מעשה נערות מתקן בשערו ממשמש צעינו כדי שיהיה נראה יפה: את בני בלהה – כלומר רגיל אכל בני בלהה לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן: את דבחס רעה – כל רעה שהיה רואה בראיו בני לאה היה מגיד לראיו שהיו אוכלין אבר מן החי ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים וחשודים על העריות ובשלתן לקה. על אבר מן החי וישחטו שעיר עזים במכירתו ולא

נביא – עמוס ב ו-יא

(א) כה אמר יהוה על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו על מכם בפסח צדיק ואביון בעבור נעלים: (א) כדגן אמר יי על תלתא חובי ישראל ועל ארבעא לא אשבוק להון עד דובינו בכספא זכאין וחישיכיא בדיל דיחסנון:

(ב) השאפים על עפר ארץ בראש דלים ודרך ענוים יטו ואיש ואביו ילכו אל הנערה למען חלל את שם קדשי: (ב) דשיטין בעפרא דארעא בריש מסכינא זדין חשיכיא מסטן וגבר ואבוהי אולין על עולמתא בדיל לאחלא ית שמא דקודשי:

(ג) ועל בגדים חבלים יטו אצל כל מזבח ויין ענושים ישתו בית אלהיהם: (ג) ועל שוין דמשכון מסחרין בסטר כל אגוריהון וחמר אונסא שתן בית טעותהון:

(ד) ואנכי השמדתי את האמרי מפניהם אשר כגבה ארזים גבהו וחסן הוא כאלונים ואשמיד פרו ממעל ושרשיו מתחת: (ד) ואנא שיציתי ית אמורהא מן קדמיהון דכרום ארזין רומיה וחמין הוא כבלוטין ושיציתי אביה מלעילא ושרשוהי מלרע:

(ה) ואנכי העליתי אתכם מארץ מצרים ואולף אתכם במדבר ארבעים שנה לרשת את ארץ האמרי: (ה) ואנא אסקית יתכון מארעא דמצרים ודברית יתכון במדברא ארבעין שנין למירת ית ארעא דאמוראה:

(ו) ואקים מבניכם לנביאים ומבחרייכם לנזרים האף אין זאת בני ישראל נאם יהוה: (ו) ואקיימת מבניכון לנביאין ומעולמיכון למלפין האף לית דא בני ישראל אמר יי:

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

רש"י

(ח) ועל בגדים חבולים יטו – תרגם יונתן על מטות שוויין למשכון מסתתרין זוקפין מלוח על העניים וממשכנים אותם ועושים בגדיהם מלעות ומסובין עליהם בהטייה צעת סעודתם. בית אלהיהם – צבית עכו"ם שהיתה להם אלל מזבח. יטו – לשון מסיבה שכל מסיבת סעוד' בהטייה היא שהיא נסמך על שמאלו. ויין ענושים – שעונקים אותם ממון ושוחים בו יין:

(ט) כאלונים – קיישנ"ש בלע"ז. ואשמיד פריו ממעל – שרים העליונים. ושרשו מתחת – שרים התחתונים ד"א הרעה היתה מסמך עיניהם מלמעלה ומסרסתן מלמטון: (יח) לנזרים – תרגם יונתן למלפין שהיו פרושין מדרכי עם הארץ ועוסקים בתורה אין נזירה בכל מקום אלל לשון פרישה. האף אין זאת – בתמיה כלומ' כלום אתם יכולים להכחיש את זאת:

(ו) על מכרם בכסף לדיק – הדיונין היו מוכרי' את מי שהיה זכאי דין בכסף שוחד שהיו מקבלים מיד בעל דינו. ואציון בעבור נעלים – תרגם יונתן בשני מקומות (לקמן עמוס ה ח פ"ו) בדיל דיחסנון ואומר אני שכך פירשו מטין משפט האציון כדי שילטרך למכור שדהו שהיה לו בין שדות הדיונין וזה עוקף עליו ונוטלה דממים קלים כדי לגדור ולנעול כל שדותיו יחד ולל יפסיק ביניהם: (ז) השואפים על עפר ארץ – על עפר ארץ שהם הולכים עליהם כל שאפס וכל מחשבתם בראש דלים הוא איד יגזלו אותם ויטלו את שלהם, שאיפה גולושי"ר בלע"ז. ודרך ענוים יטו וגו' – החלשים נוטים מדרכם והולכין דרך עקלתון מפני יראתם כמה דלת אמר (איוב כד) יטו אציונים מדרך. אל הנערה – המאורסה:

כתובים – משלי ח ז-יב

(ז) כִּי אָמַת יִהְיֶה חֶכְמִי וְתוֹעֵבַת שְׁפָתַי רָשָׁע: (ז) מטול דקושטא רנא פומי וריחוקא דשפתי דשעא:
 (ח) בְּצֶדֶק כָּל אֲמָרֵי פִי אֵין בָּהֶם נִפְתָּל וְעֵקֶשׁ: (ח) ובצדקוּתא אנון כל מימרי פומי ולית בהון פתולא ועקומא:
 (ט) כָּלֵם נִכְחִים לַמְּבִין וַיִּשְׁרִים לְמִצְאֵי דָעַת: (ט) וכולן גלין לאנש דמתבין ותריצין לאלין דצבאין בידיעתא:
 (י) קָחוּ מוֹסְרֵי וְאַל כֶּסֶף וְדַעַת מִחֶרוֹץ נִבְחָר: (י) קבילו מרדוּתא ולא כספא וגבו לבון ידיעתא מן דהבא סנינא:
 (יא) כִּי טוֹבָה חֲכָמָה מִפְּנִינִים וְכָל חֲפָצִים לֹא יִשׁוּוּ בָּהּ: (יא) מטול דטבא חכמתא מן כיפי טבתא וכל מדעם לא פחים לה:
 (יב) אֲנִי חֲכָמָה שְׁכַנְתִּי עִרְמָה וְדַעַת מְזֻמּוֹת אֲמָצָא: (יב) אנא חכמתא דרית ערימותא ידיעתא ותרעיתא משכחא אנא:

רש"י

(יח) מפנינים – מרגליות. לא ישוו בה – לא ידמו לשויה:

(ח) נפתל ועקש – עקמומיות:
 (י) מחרוץ – ממניי הזהב הוא:

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

משנה – ברכות פרק ט'

(א) הַרוּאָה מְקוּם שֶׁנַּעֲשׂוּ בוֹ נְסִים לְיִשְׂרָאֵל, אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה נְסִים לְאַבְוֹתֵינוּ בַּמָּקוּם הַזֶּה. מְקוּם שֶׁנַּעֲקָרָה מִפְּנֵינוּ עֲבוּדָה זָרָה, אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוּדָה זָרָה מֵאַרְצֵנוּ:

שנעשה לוֹ בּוֹ נֶס, אִיחָו חַיִּיב לְצַרְכֵי צְרוּךְ שַׁעֲשָׂה לִי נֶס בַּמָּקוּם הַזֶּה, וּבְנוֹ וּבְנוֹ וּבְנוֹ חַיִּיבִים לְצַרְךְ צְרוּךְ שַׁעֲשָׂה נֶס לְאַבְוֹתַי בַּמָּקוּם הַזֶּה. וְכָל הַנִּי בְּרִכּוֹת לְמַתְנִיתִין צַעוּ הַזְכַּרְתָּ שֶׁסּ וּמַלְכוּת, לְכָל צַרְכָּה שְׁאִין צֵה הַזְכַּרְתָּ שֶׁסּ וּמַלְכוּת אִינֵה צַרְכָּה:

רע"ב – (א) הרואה מקום שנעשו בו נסים כגון מעצרות ים סוף, ונחלי ארנון, ומעצרות הירדן, ואזן שישב עליה משה ע"ה כשעשה מלחמה בעמלק, ודומיהן. ואניסא דרביס, כגון הני דאמרינו, מחייבי כולי עלמא לצרכי. אצל אניסא ליחיד, כגון הרואה מקום

(ב) עַל הַזִּיקִין, וְעַל הַזְּעוּת, וְעַל הַבְּרָקִים, וְעַל הַדְּרָעִים, וְעַל הַרוּחוֹת, אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁכָּחַז מְלֵא עוֹלָם. עַל הַהָרִים, וְעַל הַגְּבְעוֹת, וְעַל הַיַּמִּים, וְעַל הַנְּהָרוֹת, וְעַל הַמְּדַבְּרוֹת, אוֹמֵר בְּרוּךְ עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַרוּאָה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל, בְּזִמְנָן שְׂרוּאָה אוֹתוֹ לְפָרְקִים. עַל הַגְּשָׁמִים וְעַל הַבְּשׂוּרוֹת הַטּוֹבוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב, וְעַל שְׂמוּעוֹת רְעוּת אוֹמֵר, בְּרוּךְ דִּין הָאָמֶת:

מֵאֵי לְצַרְכֵי עַלִּיּוֹ שְׂכּוּחוֹ מִלֵּא עוֹלָם, שְׁאִין נִרְאִים צְרוּב הַעוֹלָם, אֲלֵא כָל אֶחָד וְאֶחָד בַּמָּקוּמוֹ: הַיָּם הַגָּדוֹל – יָם הַיָּמִין שְׂמַקִּיף הַעוֹלָם: צְרוּךְ שַׁעֲשָׂה הַיָּם הַגָּדוֹל – שְׂמַתוֹךְ גָּלוּ וְחַשִּׁיבוֹתוֹ קוֹבַע צַרְכָּה לְעַמּוֹ: לְפָרְקִים – מַשְׁלָסִים יוֹם לְשָׁלָסִים יוֹם: עַל הַגְּשָׁמִים וְכו'. מַצַּרְךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב. – וְהוּא לֵאמֹר לִיּה אֲרַעֵא צְשׂוֹתָפוֹת עִם אַחֲרֵינִי דַּהֲכִי מַשְׁמַע הַטּוֹב וְהַמְּטִיב, הַטּוֹב לְדִידֵיהּ וְהַמְּטִיב לְאַחֲרֵינִי. אֲצַל כִּי לִיּה לִיּה אֲרַעֵא כָּלֵל, אוֹמֵר מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ ה' אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל טִיפָה וְטִיפָה שְׁהוֹרַדְתָּ לָנוּ וְכו'. וְאִם יֵשׁ לוֹ קַרְקַע לְצַדוֹ, מַצַּרְךְ שְׁחַיִּינוּ:

רע"ב – (ב) זיקים – כוכב הנראה כמו שפוחת הרקיע ויורה כחץ ממקום למקום. אי נמי כוכב שנראה שיש לו זנב ארוך: זועות – שהארץ מזדעזעת ורועשת: רעמים – קול הנשמע צרקיע מעננים ששופכים מים מזה לזה, כמה דתימא (ירמיה נא) לקול תתו המון מים צשמים: ועל הרוחות – שצאים בצערה וזעף ואינס מאויים אלא לפרקים: צרוך שכוחו מלא עולם – ואי צעי מצרך צרוך עושה מעשה צראשית, שכל אלו מעשה צראשית הם, דכתיב (תהלים קלה) צרקים למטר עשה. אצל על ההרים ועל הגבעות וכו' אומר עושה מעשה צראשית דוקא, ללא

(ג) בְּנֵה בַּיִת חֹדֶשׁ, וְקָנָה כְּלִים חֹדְשִׁים, אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁחֲחִינּוּ. מְבָרַךְ עַל הַרְעָה מַעֲיִן הַטּוֹבָה, וְעַל הַטּוֹבָה מַעֲיִן הַרְעָה. הַצּוֹעֵק לְשַׁעֲבֵר, הָרִי זֶה תִּפְלַת שְׂוֵא. בִּיצֵד. הִיָּתָה אֲשֶׁתּוֹ מַעֲבָרָת, וְאָמַר, יְהִי רָצוֹן שְׁתִּלְד אֲשֶׁתִּי זָכָר, הָרִי זֶה תִּפְלַת שְׂוֵא הָיָה בָּא בְּדָרְךָ וְשָׁמַע קוֹל צְרוּחָה בְּעִיר, וְאָמַר, יְהִי רָצוֹן שְׂלֵא יְהִיוּ אֵלּוֹ בְּנֵי בֵּיתִי, הָרִי זֶה תִּפְלַת שְׂוֵא:

אֲרָו וְשִׁטְפוֹ תְּבוֹאָתוֹ שֶׁל שָׁנָה זֶה, אֲרָף עַל פִּי שְׂרוּו הַמַּיִם פְּנֵי הָאֲדָמָה וְנַעֲשִׂיתָ שְׂדֵהוּ מַשׁוּבַחַת לְשָׁנִים הַצְּבוֹת, הַשְּׂתֵא מִיֵּהָא רַעָה הִיא וּמַצַּרְךְ דִּיין הָאֲמַת: וְעַל הַטּוֹבָה מַעֲיִן

רע"ב – (ג) בנה בית חדש וקנה כלים חדשים – צין יש לו כיואל צהן צין צין לו כיואל צהן, מצרך שחיינו: על הרעה מעין הטובה – מפרש צגמרא כגון שצפו מים על

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

היא ומצדך הטוב והמטיב: הצועק לשעבר – המתפלל על מה שכבר היה הרי זו תפלת שאל דמאי דהוה הוה:

(ד) הַנְּכַנְס לְפָרֶךְ מִתְפַּלֵּל שְׁתִּים, אַחַת בְּכַנְיֻסְתּוֹ וְאַחַת בִּיציאתוֹ. בֵּן עֲזַאי אֹמֵר, אֲרַבֵּעַ, שְׁתִּים בְּכַנְיֻסְתּוֹ וְשְׁתִּים בִּיציאתוֹ, וְנוֹתֵן הוֹדָאָה לְשֶׁעֶבֶר, וְצוּעֵק לְעֵתִיד לְבֹא:

אומר מודה אני לפניך שהולאתני מכרך זה לשלום וכל כך למה מפני שצריך שיתן אדם הודאה לצוראו על מה שעבר עליו מן הטוב ויתפלל על העתיד שתזכא לו טובה:

הרעה – כגון לחשכה מליאה אע"ג דרעה היא לאי שמע זה מלכא חובטו במכו' ויסורין ושקיל לה מיניה השתא מיהא טובה

רע"ב – (ד) שתיים בכניסתו ושתיים ביציאתו – בכניסתו אומר שתכניסני לכרך זה לשון נכנס אומר מודה אני לפניך שהכנסתני לכרך זה לשלום הרי זה שתיים בכניסתו. דקא ללאת אומר שתוליאני מכרך זה לשלום. לאחר שיא

(ה) חַיֵּב אָדָם לְבָרֶךְ עַל הָרַעָה בְּשֵׁם שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו) וְאַהֲבַת אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ. בְּכָל לִבְבְּךָ, בְּשֵׁנֵי יִצְרִיךָ, בִּיצֵר טוֹב וּבִיצֵר רָע. וּבְכָל נַפְשְׁךָ, אִפְלוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. וּבְכָל מְאֹדֶךָ, בְּכָל מְמוֹנְךָ. דְּבַר אַחַר בְּכָל מְאֹדֶךָ, בְּכָל מְדָה וּמְדָה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הוּי מוֹדֵה לוֹ בְּמֵאֵד מְאֵד. לֹא יִקַּל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ בְּנִגְדַּ שְׁעַר הַמִּזְרַח, שֶׁהוּא מְכוּן בְּנִגְדַּ בֵּית קִדְשֵׁי הַקְּדוֹשִׁים. לֹא יִכְנַס לְהַר הַבַּיִת בְּמִקְלוֹ, וּבְמִנְעֵלוֹ, וּבְפִנְדָּתוֹ, וּבְאַבְקַ שְׁעַל רִגְלָיו, וְלֹא יַעֲשֶׂנוּ קַפְנִדְרִיא, וְרִקִּיקָה מִקַּל וְחֹמֶר. כָּל חוֹתְמֵי בְּרֻכּוֹת שֶׁהִיוּ בְּמִקְדָּשׁ, הִיוּ אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם. מִשְׁקַלְקְלוֹ הַמִּינִין, וְאֹמְרוּ, אֵין עוֹלָם אֶלָּא אַחַד, הַתְּקִינוּ שִׁיְהוּ אוֹמְרִים, מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. וְהַתְּקִינוּ, שִׁיְהֵא אָדָם שׁוֹאֵל אֶת שְׁלוֹם חֲבֵרוֹ בְּשֵׁם, שֶׁנֶּאֱמַר (רות ב) וְהִנֵּה בֵּעַז בָּא מִבֵּית לָחֶם, וַיֹּאמֶר לְקוֹצְרִים יְיָ עִמָּכֶם, וַיֹּאמְרוּ לוֹ, יְבָרְכֶךָ יְיָ. וְאֹמֵר (שופטים ו) יְיָ עִמָּךְ גְּבוּר הַחַיִּל. וְאֹמֵר (משלי כג) אַל תִּבְּזוּ כִּי זָקְנָה אִמָּךְ. וְאֹמֵר (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לִי הִפְרוּ תוֹרָתְךָ. רַבִּי נִתָּן אֹמֵר, הִפְרוּ תוֹרָתְךָ עֵת לַעֲשׂוֹת לִי:

לקבל הזיעה שלא לטנף שאר בגדים, וגנאי לאדם ללאת בואתו בגד לבדו: קפנדריא – ליכנס צפתח זה וללאת צפתח שכנגדו כדי לקצר הלכו דרך שם. ולשון קפנדריא אדמקיפנא דרי אעול זהא, כלומר בעוד שאני צריך להקיף שורות של צהים אקצר מהלכי ואכנס דרך כאן: ורקיקה – אסורה זהר הבית: מקל וחומר – ממנעל, ומה מנעל שאינו דרך ציון אסור, רקיקה שהיא דרך ציון לא כל שכן: כל חותמי ברכות שבמקדש – המצדך אומר בסוף כל ברכה צרוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם חונן הדעת וכן בכלם, והעונין אומרים צרוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. שאין עונין אמן

רע"ב – (ה) חייב אדם לברך על הרעה – כשמצדך לין האמת על הרעה, חייב לברך בשמחה ובלב טוב כשם שמצדך בשמחה הטוב והמטיב על הטובה: דבר אחר בכל מאדך – בכל מדות המדולות לך בין מדה טובה בין מדה פורענות: לא יקל אדם ראשו – לא ינהג קלות ראש: כנגד שער המזרח – חוץ להר הבית אשר בחומה הנמוכה אשר לרגלי הבית למזרח, לפי שהוא מכוון, שכל השערים מכוונים זה כנגד זה שער מזרח שער עזרת נשים ושער עזרת ישראל ופתח האולם וההיכל ובית קדש הקדשים בימי בית ראשון: באפונתו – אזור חלול שנותנים בו מעות. פירוש אחר בגד שלובש על צפרו

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

ולמדו מצועז שאמר לקולרים ה' עמכם, וכי תימא בעז מדעתיה דנפשיה קעבד ולא גמרינן מיניה, תא שמע מן המלאך שאמר לגדעון ה' עמד גבור החיל, וכי תימא לא שאל המלאך בשלום גדעון, ולא ברכו, אלא בשליחותו של מקום הודיעו שהשכינה עמו, ולא גמרינן מיניה, תא שמע ואומר אל תבזו כי זקנה אמת, אל תבזו את בעז לומר שמדעתו עשה אלא למוד מזקני אומתך כי יש לו על מי להסמך שנאמר עת לעשות לה' הפרו תורתך: רבי נתן אומר הפרו תורתך – פעמים שמצטלים דברי תורה כדי לעשות לה', אף זה המתכוין לשאול בשלום חברו, וזהו לנו של מקום שנאמר (תהלים לד) בקש שלום ורדפהו, מותר להפר תורה ולעשות דבר הנראה אסור:

אחר כל ברכה שבמקדש, לכתוב בעזרא (נחמיה ט) קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם, ואומר אח"כ ויברכו שם כבודך, כלומר שעונים ברוך שם כבוד מלכותו לע"ו. ואשמעין הכא דבמקדש ראשון לא היו אומרים אלא ברוך אלהי ישראל מן העולם ולא יותר ולא היו אומרים ועד העולם: משקלקלו המינים – שאין מאמינים בתחיית המתים ואמרו אין עולם אלא זה, התקינו עזרא ובית דינו שיהו אומרים מן העולם ועד העולם לומר שקני עולמות יש, העולם הזה והעולם הבא, להוסיף מלב המינים שכופרים בתחיית המתים: שיהא אדם שואל בשלום חבירו בשם – בשמו של הקדוש ברוך הוא, ולא אמרינן מזלזל הוא בכבודו של מקום בשביל כבוד הבריות להוסיף שם שמים עליו,

גמרא – ברכות דף נ"ד ע"א

מנא הני מיילי אמר רבי יוחנן דאמר קרא ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל וגו' אניסא דרבים מברכינן אניסא דיחיד לא מברכינן והא ההוא גברא דהוה קא אזיל בעבר ימינא נפל עליה אריא אתעביד ליה ניסא ואיתצל מיניה אתא לקמיה דרבא ואמר ליה כל אימת דמטית להתם בריך ברוך שעשה לי נס במקום הזה ומר בריה דרבינא הוה קאזיל בפקתא דערבות וצחא למינא איתעביד ליה ניסא איברי ליה עינא דמינא ואישתי ותו זמנא חדא הוה קאזיל ברסתקא דמחוזא ונפל עליה גמלא פריצא איתפרקא ליה אשיתא על לגוה כי מטא לערבות בריך ברוך שעשה לי נס בערבות ובגמל כי מטא לרסתקא דמחוזא בריך ברוך שעשה לי נס בגמל ובערבות אמרי אניסא דרבים כולי עלמא מיחייבי לברוכי:

רש"י על הגמרא

למיס: ברסתקא – צוק: גמלא פריצא – גמל משוגע, שעסקיו רעים: איתפרקא ליה אשיתא – נפלה חומת בית שהיה סמוך לו, ונכנס לתוך הבית מפני הגמל:

הכי גרסינן – מנלן דמברכינן אניסא, אמר רבי יוחנן דאמר קרא ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם וגו': בעבר ימינא – שם מדינה דרומו של פרת: צפקתא – בקעה: ערבות – שם מקום: ולחא למינא – למא

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

זוהר – וישב דף קע"ט ע"ב

רבי שמעון אמר, תא חזי, כתיב טוב ילד מספן וחכם. מאן ילד מספן, הא אוקמוהו ואתמר דאיהו יצר טוב. אבל טוב ילד, הדיא הוא דכתיב, (תהלים לו) נער הייתי גם זקנתי. ודיא הוא נער דאיהו ילד מספן דלית ליה מגרמיה כלום. ואמאי אקרי נער, בגין דאית ליה חדותו דסיהרא דמתחדשא תדיר, ותדיר איהו ילד מספן כמה דאמרן. וחכם, בגין דחכמה שריא ביה:

ממלך זקן, דא הוא יצר הרע כמה דאתמר. דהא מן יומא דהוה לא נפק ממסאבותיה לעלמין, ואיהו כסיל. דכל ארחוי אינון לארח בישא, ואזיל וסטי לבני נשא ולא ידע לאזדהרא. ואיהו אתי עם בר נש בתסקופין בגין לאסטאה לון מארח טבא לארח בישא:

תא חזי, על דא אקדים עם בר נש ביומא דאתיליד בגין דיהימין ליה. דהא פד אתי יצר טוב לא יכיל בר נש למהימנא ליה ודמי עליה כמטולא. כגוונא דא תנינן, מאן הוא רשע ערום, דא הוא מאן דאקדים לאטענא מלוי לקמי דיינא עד לא ייתי חבריה מארי דדינא. כמה דאת אמר, (משלי יח) צדיק הראשון בריבו וגו':

כגוונא דא (הוא ג"א האי) רשע ערום, כמה דאת אמר, (בראשית ג) והנחש היה ערום. והוא אקדים ושרי עמיה דבר נש עד לא ייתי חבריה לאשדאה עליה. ובגין דאיהו אקדים והא אטעין טענתיה עמיה, פד אתי חבריה דאיהו יצר הטוב, אבאיש ליה לבר נש בהדיה ולא יכיל לזקפא רישיה, כאילו אטעין על כתפיה כל מטולין דעלמא. בגין

ההוא רשע ערום דאקדים עמיה. ועל דא אמר שלמה (קהלת ט) וחכמת המספן בזויה ודבריו אינם נשמעים, בגין דהא אקדים אחרא: ועל דא כל דייני דקביל מבר נש מלה עד לא ייתי חבריה, כאילו מקבל עליה טעווא אחרא למהימנותא. אלא (משלי יח) ובא רעהו וחקרו, ודיא הוא ארח דבר נש זפאה, דהא בר נש זפאה דא הוא, דלא הימין לההוא רשע ערום דיצר הרע, עד דייני חבריה דאיהו יצר טוב. ובגין דא בני נשא אינון בשלין לעלמא דאתי:

אבל ההוא זפאה דאיהו דחיל למאריה, כמה ביטין סביל בהאי עלמא בגין דלא יהימין ולא ישתתף בההוא יצר הרע. וקודשא בריך הוא שזיב ליה מפלהו, הדיא הוא דכתיב, (תהלים לה) רבות רעות צדיק ומפלם יצילנו יי. רבות רעות לצדיק לא כתיב, אלא צדיק. בגין דקודשא בריך הוא אתרעי ביה. ובגין כד קודשא בריך הוא אתרעי בההוא בר נש ושזיב ליה מפלא בהאי עלמא ובעלמא דאתי, זפאה חולקיה:

חק לישראל – פרשת וישב יום א'

הלכה – הרמב"ם הלכות תלמוד תורה פ"ה

(ז) וחייב לעמוד מפני רבו מישראלנו מרחוק מלא עיניו עד שיתכסה ממנו ולא יראה קומתו ואח"כ ישב וחייב אדם להקביל פני רבו ברגל:

(ח) אין חולקין כבוד לתלמיד בפני רבו אלא א"כ דרך רבו לחלוק לו כבוד וכל המלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו ואם היה במקום שאין מכירין אותו ולא היו לו תפילין וחש שמא יאמרו עבד הוא אינו נועל לו מנעלו ואינו חולצו וכל המונע תלמידו מלשמשו מונע ממנו חסד ופורק ממנו יראת שמים וכל תלמיד שמזלזל דבר מכל כבוד רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל:

(ט) ראה רבו עובר על דברי תורה אומר לו לימדתנו רבינו כך וכך וכל זמן שמזכיר שמועה בפניו אומר לו כך לימדתנו רבינו ואל יאמר דבר שלא שמע מרבו עד שיזכיר שם אומרו וכשימות רבו קורע כל בגדיו עד שהוא מגלה את לבו ואינו מאחה לעולם במה דברים אמורים ברבו מובהק שלמד ממנו רוב חכמתו אבל אם לא למד ממנו רוב חכמתו הרי זה תלמיד חבר ואינו חייב בכבודו בכל אלו הדברים אבל עומד מלפניו וקורע עליו כשם שהוא קורע על כל המתים שהוא מתאבל עליהם אפילו לא למד ממנו אלא דבר אחד בין קטן בין גדול עומד מלפניו וקורע עליו: